

RODNA PERSPEKTIVA COVID-19

U organizaciji Friedrich Ebert Fondacije i Sarajevskog otvorenog centra, održan je Treći feministički ekonomski forum. Suština ovog događaja je staviti u fokus posljedice koje pandemija COVID-19 ostavlja na žene u Bosni i Hercegovini – ekonomski, psihološki, sistemski. Učesnice foruma bile su žene iz akademskog, političkog, medijskog i nevladinog sektora u Bosni i Hercegovini.

Kao rezultat diskusije nastale su sljedeće preporuke u navedenim oblastima:

1. NASILJE U PORODICI:

- *Osigurati novac i efikasnost u tretmanu za testiranje žena i djece kojima je potreban smještaj u sigurnim kućama kako ne bi došlo do odlaganja smještaja zbog pandemije,*
- *Izraditi jasne protokole za postupanje u slučaju nasilja nad ženama tokom pandemije, uključujući sigurne kuće, policiju, centre za socijalni rad, zdravstvo i sudove,*
- *Omogućavanje informacija i prioritnog pristupa stručnoj psihološkoj pomoći ženama koje proživljavaju nasilje,*
- *Inicirati medijsku kampanju o pravima i zaštiti žena od posljedica pandemije COVID-19*

2. TRŽIŠTE RADA:

- *Zakonodavna tijela izmjene radnog i socijalnog zakonodavstvo moraju voditi u redovnim procedurama uz poštivanje implementacije socijalnog dijaloga*
- *Voditi precizne podatke o učešću muškaraca i žena na tržištu rada od januara do kraja godine (rodno segregirani podaci)*
- *Preporuke za poslodavce da porodicama koje imaju maloljetnu djecu omoguće fleksibilniju organizaciju radnog vremena, sa naročitom pažnjom na samohrane majke koje obavljaju više socijalnih uloga uzrokovanih trenutnom situacijom*
- *Preispitati odluke o obustavi nastave u osnovnim školama i omogućiti neometan nastavak rada predškolskih ustanova*
- *Napraviti evaluaciju do sada implementiranih socio-ekonomskih mjera borbe protiv posljedica pandemije u sferi rada i zapošljavanja iz rodne perspektive*
- *Garancija pristupu minimalnog paketa socijalnih usluga na nivou lokalne zajednice (briga za djecu roditelja koji rade, djecu sa poteškoćama u razvoju, briga za stariju populaciju)*

RODNA PERSPEKTIVA COVID-19

3. OBRAZOVANJE:

- *Hitno osiguravanje uslova za normalizaciju izvođenja obrazovanog procesa – vraćanje učenika, učenica i nastavnog osoblja u školske klupe.*
- *Ukoliko se uslovi ne mogu osigurati, osigurati jednakost za učešće svih učenika i učenica u izvođenju online nastave.*
- *Osigurati podršku za porodice u kojima postoje prepreke za učešće u procesu online nastave, posebno obraćajući pažnju na porodice unutar kojih član/ica ima poteškoće u razvoju i kojima je potrebno omogućiti podršku i pristup svim nužnim tretmanima, vježbama i terapijama.*

4. ZDRAVSTVO:

- *Omogućiti pravo na pristup zdravstvenoj zaštiti svim građanima, bez obzira na status zdravstvenog osiguranja u cijeloj zemlji.*
- *Omogućiti neometan pristup primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj zdravstvenoj zaštiti, preventivnim pregledima za osobe iz rizičnih zdravstvenih skupina.*

Profesorica Sanela Bašić navela je kako svaka kriza rađa vrlo specifične rodne posljedice koje najčešće ostaju na margini donosioca odluka. Ključne karakteristike krize izazvane pandemijom COVID-19 su **dubina** i **simbolički potencijal** - obzirom da su brojne dimenzije života pogođene ovom krizom, svjedočimo da je naša svakodnevica u značajnoj mjeri izmijenjena; kroz naš odnos prema ljudima, politici, kulturi, ali i promjenama u odnosima globalne moći i ekonomije. Simbolička snaga ove krize je u tome što pokazuje svu krhkost našeg sistema – ogolila je sve nejednakosti i slabosti. „Čini mi se da je kod jednog velikog dijela žena i muškaraca stvorena iluzija kako je rodna ravnopravnost razvijena – ili samo što nije, a kriza je pokazala koliko je jaz između žena i muškaraca u svim sferama prisutan i dubok.“ Dosadašnja ekonomska politika koja je zasnovana na konceptu konstantnog ekonomskog rasta i proizvodnje - doživjela je potpuni krah. Mnogi su se našli pod pritiskom da svoj dosadašnji način rada restrukturiraju, a sve se dešava uz faktore iznenađenja i generičkog straha od toga da se plaćeni posao neće zadržati. Novi način rada zahtjevat će dodatnu stručnost, zbog čega profesorica Bašić naglašava „Čini mi se da ćemo se u budućnosti i globalno i lokalno suočavati s dvije suprotnosti – visoka stopa nezaposlenosti i manjak stručne snage, a ovim procesom će zasigurno biti pogođene žene – jer su žene i prije izbijanja pandemije imale upadljivo neravnopravniji ekonomski položaj u odnosu na muškarce.“

RODNA PERSPEKTIVA COVID-19

„Rad je osnovni način putem kojeg osiguravamo sredstva za život, a kada nemate priliku da učestvujete u radu – onda to dovodi do porasta siromaštva, a globalni i lokalni trend je da siromaštvo sve više poprima žensko lice.“ Sve što se događa u sferi rada, nužno će imati vrlo specifične posljedice na rast siromaštva – zbog toga je vrlo važno da razmišljamo o novim modelima društva, politike, u čijoj srži će biti ljudi; modeli kojima ćemo štiti ljude, a ne radna mjesta.

Bez obzira na napore koji se protekle dvije decenije ulažu u balansiranje rodnih uloga u kontesktu domaćinstva i brige o djeci, statistički podaci pokazuju da ¾ aktivnosti vezane uz brigu o domaćinstvu rade žene. Tokom pandemije desilo se da smo se vratili na grubu i oštru podjelu između privatnog i javnog – jer lockdown nije značio ništa drugo osim zaključavanje ljudi u njihove domove, bez da su osmišljeni ikakvi mehanizmi podrške. U jednom periodu u Bosni i Hercegovini čak je i pristup temeljnim uslugama podrške, poput zdravstvene i socijalne je bio potpuno onemogućen.

Učesnice Trećeg ekonomskog feminističkog foruma pozivaju ženske klubove u parlamentima da zajedno aktualiziraju zaštitu žena od posljedica pandemije, bez obzira iz kojih političkih opcija dolazile.

NASILJE U PORODICI U DOBA PANDEMIJE

Nakon početnog pozitivnog sagledavanja posljedica pandemije u smislu toga da su porodice konačno dobile vrijeme za zajedničko provođenje vremena – pokazalo se da situacija nije toliko idilična. Pandemija COVID-19 je stavila u prvi plan zdravstvo i ekonomiju – zaboravili smo se baviti svim drugim pitanjima. Pokazalo se da je u medijskom izvještavanju o posljedicama pandemije, potpuno izostala dimenzija propitivanja eventualnog porasta nasilja u porodici. Problem predstavlja i nedostatak podataka o tome kakve su oblike porodičnog nasilja žene proživljavale tokom pandemije. Uočeni su i nedostaci u zakonodavnom okviru koji kvalifikuje i tretira prekršaje i krivična djela nasilja u porodici a koji se razlikuje u odnosu na administrativne jedinice unutar Bosne i Hercegovine. Poređenjem podataka iz institucionalnih izvora o slučajevima nasilja nad ženama u prvom dijelu 2019. i 2020. godine, olako možemo zaključiti da nije došlo do porasta nasilja. S druge strane, podaci organizacija koje su uspostavile SOS telefone za žene koje proživljavaju nasilje, svjedoče da je,

RODNA PERSPEKTIVA COVID-19

naročito u mjesecu aprilu, došlo do porasta zabilježenih poziva za pomoć, i to oko 20% u odnosu na raniji period.

Jasna Kovačević sa Ekonomskog fakulteta u Sarajevu svjedočila je da rezultati istraživanja u koje je bila involvirana, sugerišu da se žene koje su pozicionirane više na društvenoj ljestvici se nisu suočile sa problematikom porodičnog nasilja za vrijeme trajanja lockdowna, dok su žene u kategorijama osoba sa invaliditetom, žene pripadnice manjina poput Romkinja, doživljavale nasilje u porodici ali i u online prostoru.

Sistem prijavljivanja nasilja je loš – što dovodi do statističkih privida da nema nasilja u značajnije većim mjerama u poređenju sa evropskim zemljama.

TRŽIŠTE RADA U DOBA PANDEMIJE

Podaci sugerišu da su žene u značajno većem broju u odnosu na muškarce ostajale bez posla tokom pandemije COVID 19. I u kontekstu Bosne i Hercegovine prije pandemije COVID 19, u postotku nezaposlenih, veći broj čine žene. Izmjene i dopune zakona o radu u FBiH ne sadrže nikakve vidove zaštite za ranjive grupe, samim tim za žene u kontekstu posljedica pandemije. Podaci sindikata u FBiH sugerišu da je od januara do aprila ove godine zaprimljeno 89 žalbi, od čega su više od 50% žalbe žene koje se odnose na premještanje unutar organizacije, uskraćivanje odmora, pritisak da se radi na poslovima koji nisu ustanovljeni u ugovorima, mobing na radnom mjestu, problemi s javnim prevozom i drugi.

OBRAZOVANJE U DOBA PANDEMIJE

Odgovornost i teret rada u školama u najvećoj mjeri nose žene – a i s druge strane ekrana, žene su u najvećoj mjeri involvirane u pružanje podrške djeci za novi sistem nastave. Roditelji svjedoči da im je izuzetno teško djeci pružiti podršku koja se od njih očekuje, a najveći teret spada upravo na žene. Fokus na kvalitet obrazovanja pada u drugi plan u odnosu na iznalaženje rješenja za održavanje nastave.

RODNA PERSPEKTIVA COVID-19

ZDRAVSTVO U DOBA PANDEMIJE

Teme pružanja zdravstvenih usluga ženama koje se ne odnose na zdravstvene usluge potrebne usljed posljedica korona virusa, nisu bile na dnevnom redu tokom ove godine. Izostala je reakcija sistema javnog zdravstva u smislu zaštite ranjivih kategorija u koje spadaju i žene žrtve nasilja. Prvi korak u oblasti zdravstva bi trebao biti osiguravanje prava na zdravstveno osiguranje za sve – procjene govore da oko 13% osoba nije pokriveno zdravstvenim osiguranjem, nezaposleni, freelanceri, radnici kojima se ne uplaćuje zdravstveno osiguranje i drugi.

